"ՈՎ ՈՐ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵՆԷՆ Է՝
ԿԸ ԼՍԷ ԻՄ ՁԱՅՆՍ"

ՀԱՒԱՏԱԼ ԵՒ ՍԻՐԵԼ

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻ՞ՒՆ, ԹԷ ՎԱՃԱՌՔ

“ԱԲԷԼ...ԹԷԵՒ ՄԵՌԱՒ, ԲԱՅՑ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ”

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԼՌԵՑ

ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ
ԱՆՈՐ ՕՂԱԿԱՒՈՐՈՒՄԸ

ԽԱՉՆ ՈՒ ԽԱՉԱԿՆՔԵԼԸ

"ՈՎ ՈՐ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵՆԷՆ Է՝ ԿԸ ԼՍԷ ԻՄ ՁԱՅՆՍ"

Վերոյիշեալ աննախընթաց ու անմահական խօսքերը, Մարդեղացեալ Յիսուս պատգամեց Պիղատոսի, անճնաւորութեան մը, որ կը ջանար ճանչնալ Ճշմարտութիւնը մարդկային սահմանափակ կարողութեամբ: Մինչ Ճշմարտութիւնը աստուածայայտնութիւնն է, որ կը բաշխուի Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ:

Ան ըսած է Իր սրտակից աշակերտներուն.

«Ամէն ինչ տրուեցաւ ինծի իմ Հօրմէս և ոչ ոք կը ճանչնայ Որդին՝ բացի Հօրմէն, և ոչ ոք կը ճանչնայ Հայրը՝ բացի Որդիէն, կամ բացի անկէ՝ որուն ուզէ յայտնել Որդին»--Մատթ. ԺԱ.27:

Ճշմարտութիւնը մարդկային մտքին և հոգիին ոսկեղէն բանալին է: Պիղատոս, ակադեմական շեշտով, կը հարցնէ Յիսուսին. «Ի՞նչ է ճշմարտութիւնը»: Տրամաբանութիւնը մարդկային մտքին անողոք, անկաշառ դատաւորն է, իր որոշումն ու հրահանգը ճշմարտութիւնն է:

Ճշմարտութիւնը իր անվհատ պայքարը կը շարունակէ.

«Պիտի ճանչնաք Ճշմարտութիւնը և Ճշմարտութիւնը ձեզ պիտի ազատէ»
ըսաւ Յիսուս.--Յով. Ը.32:

Մարդկային հոգւոյն վրայ իմացականութիւնն ու կամքը կը նշմարեն լո՛յսը Էակի մը, որ կ՛իրագործէ մարդոց մէջ ճշմարիտը, բարին, և օրինաւորը բացարձակ և անհուն կերպով, անիկա Աստուած է: Երբ մարդ, իր եսասիրութեան համար կորսնցնէ բացարձակին (Աստուծոյ) ըմբռնումը, մարդ կը կորսնցնէ ճշմարիտին ու կեղծին, սուտին և ուղիղին իրականութիւնը: Եթէ մարդկային ըմբռնումը հանդէպ ճշմարտութեան ենթակայական և յարաբերական է, ուրեմն ի՞նչ է Ճշմարտութիւնը, ի՞նչ կրնայ ըլլալ ուղիղն ու սուտը: Քրիստոնեայ ըլլալ կը նշանակէ վերանորոգուիլ Աւետարանի ճշմարտութեամբ:

Աստուծոյ նմանելու գաղտնիքը՝ Սէրն է, գերմարդկայինը, ճշմարտութեան ճամբան: Խաբանել խօսքը՝ կը նշանակէ խաբանել ճշմարտութեան ազատ ու առողջ շնչառութիւնը, կը նշանակէ

խեղդել ժողովուրդը: Ինչ է տարբերութիւնը գիտութեան և կրօնին: Մէկը սնունդ է մտքին, իսկ միւսը՝ հոգիին: Երկուքն ալ կը ձգտին Ճշմարտութեան: Մէկը կը փորձէ մերձենալ արարչագործութեան անսպառ գաղտիքներուն, միւսը՝ Արարիչի՛ն և անով ըմբռնել կեանքի Ճշմարիտ էութիւնը:

Առանց Աստուծոյ կեանքը՝ սոսկ ունայնութիւն է:

Մեր նախահայրերը իրենք զիրենք մոմի վերածեցին ու Ճշմարտութեան սիրոյն վառեցան, որպէսզի լուսատրեն յետագայ սերունդները՝ մեզի: Մարդեղացեալ Յիսուս բիւրեղացած էր, զտուած աստուածային սիրոյ և Ճշմարտութեան բովի մէջ:

Կրօնքները հետազօտութիւնն է Ճշմարտութեան, իսկ Քրիստոնէութիւնը՝ «Գտանք Մեսիան»:

Յիսուս Քրիստոս և Սոկրատէս մեռան Ճշմարտութեան համար: Սոկրատէսի համար ո՛չ մէկ տաճար կանգնած է: Սոկրատէս յորդորեց ժողովուրդը, որ ուղղութեամբ խորհին: Քրիստոսի դաստիարակութեան մէջ կայ գերբնական հորիզոն և տարածք ներկայէն դէպի ապագան իմաստ և յոյս՝ մեռելոց յարութիւն:

Մեզմէ իւրաքանչիւրը Աւարայր մը ունի իր հոգիին մէջ, ուր կը մղուի յարաժամ պայքար մը Ճշմարտութեան ու սուտի դէմ:

Չկայ աւելի մեծ երջանկութիւն, մարդկային գոյութեան համար, քան պայքարիլ ու տառապիլ Ճշմարտութեան համար:

> **«Քրիստոս ո՛չ թէ Ճշմարտութեան մասին խօսեցաւ, այլ Ճշմարտութիւն եղաւ: Ան ըսաւ «ես եմ Ճշմարտութիւնը», և ոչ թէ «ես գիտեմ Ճշմարտութիւնը» կամ «ես կը խօսիմ Ճշմարտութեան մասին»**
> --Գարեգին Ա.Կաթ.

Մինչեւ Քրիստոսի Մարդեղութիւնը, Ճշմարտութիւն բառը տեսաբանական երեւոյթ մըն էր, Քրիստոսով ան եղաւ շօշափելի ու տեսանելի՝ Յիսուս Քրիստոսի Անձի՛ն ապրումովը: Մարդկային ծայրագոյն ներշնչումը կու գայ Աստուծմէ:

Յիսուս ըսաւ Պիղատոսին.

> **«Ես ծնած և աշխարհ եկած եմ մէկ բանի համար, որպէսզի վկայեմ Ճշմարտութեան: Ով որ կողմնակից (բարեկամ) է Ճշմարտութեան՝ անիկա խօսքս կը լսէ»** --Յով. ԺԸ.37:

Կենդանիները կը փնտռեն միայն կերակուր և ցանկութիւն,

իսկ մարդիկ կը տենչան գեղեցկութիւն, արդարութիւն և ճշմարտութիւն:

Երկու կրակ կար վառուած Մաշտոցի սրտին մէջ՝ սէրը դէպի Աստուած և սէրը դէպի իր ազգը: երկու ուժեր անդուլ կ՛արծարծէին այդ կրակները, մին՝ մտքի խորաթափանց լոյսն էր, միւսը՝ սուրբ նուիրում մը դէպի Գերագոյն Ճշմարտութիւնը:

Մամուլի առաքելութեան հիմնական մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ ճշմարտութեան հետապնդումը: Մինչ այսօր, սուտը...ճըշմարտութիւն կը համարուի, անարգանքը՝ տաղանդ, կեղծիքը՝ հաւատարմութիւն, բծինքը՝ հայրենասիրութիւն՝ գաղափարի զինուրագրութիւն:

Ճշմարտութիւնը երբեք թիւի կամ ֆուէի փաստով չի հաստատուիր, և Քրիստոսի Աւետարանն ալ կը վկայէ թէ հօտ փոքրիկ է, որուն Հայրն Երկնաւոր ճշմարտութեան ժառանգութիւնը խոստացաւ: Յովհաննէս առաքեալ գրեց ժամանկի մագաղաթին վրայ, վկայելով.

> «Օրէնքը Մովսէսի միջոցաւ տրուեզաւ, իսկ շնորհքն ու ճշմարտութիւնը Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ»--Յով. Ա.17:

Մարդ երբ որ ճշմարտութիւնը ճանչնալ կը սկսի, սրտին մէջ սրբազան զայրոյթ մը կը զգայ անիրաւութեան ու բռնութեան դէմ:

Դիւանագէտներուն կեղծիքը կրնայ խաբել միայն վատութեան մեղսակիցները: Ճշմարտութիւնը մարդոց տրուած չէ՛որպէսզի անոր մասին աւելորդաբանե այլ որպէսզի զայն կատարեն: Հետեւաբար անստուեր Լոյս Յիսուս ըսաւ.

«Ո՛վ որ ճշմարտութենէն է՝ կը լսէ Իմ ձայնս»:

Աստուածայայտնութիւնը կը շնորհուի անոնց, որոնք սրտով մաքո՛ւր են, ոչ որովհետեւ հետաքրքիր են իմաստասիրական տեսութիւններով: Յիսուս Քրիստոս Իր աշակերտները Աթենքի իմաստասիրական վարժարաններէն չընտրեց, այլ պարզ շուկայի ձկնեվաճառներէն, որոնք սրտով մաքուր էին, ու ծարաւ աստուածային ներշնչման: Յիսուս ընտրեց այս համեստ աշակերտները, որովհետեւ Ի՛նք կարող էր տալ անոնց իմաստութեան և նախատեսութեան հոգին: Մաքուր սիրտ ունեցողներ անհաւատարիմ չեն դառնար, դիւանագիտական կերպեր չեն մտածեր, այլ քաջաբար և անվեհերէն կը վկայեն ճշմարտութիւնը, նոյնիսկ երբ նահատակութիւն պահանջուի:

Աշխարհի անկիւնադարձը կերտող Յիսուս կ՛ըսէ.

«Ո՛վ որ ճշմարտութենէն է՝ կը լսէ Իմ ձայնս»:

Յիսուս խտրականութիւն դրած չէ՛: Անոր ճառագայթող Խօսքերը, նման արեւի փայլիչ շողերուն, տարածուած են տիեզերքի ամբողջականութեան մէջ: Անոնք որոնք չեն լսեր կամ չեն կրնար լսել, Յիսուսի Ճշմարտութիւնը, անո՛նք են, որոնք կ՛ուզեն երանգաւորել ճշմարտութիւնը որպէսզի իրենց սուտը անյայտանայ:

Աշխարհի մէջ ինչքան իրականութիւններ ու ճշմարտութիւններ կան, կան նաեւ շատ աւելի անոնց կեղծ և անարժէք նմանութիւնները:

Կէօթէ ըսած է «Գլխաւորն այն է, որ մարդը հոգի ունենայ, և այդ հոգին սիրէ ճշմարտութիւնը, ընկալէ զայն ուր ալ ան գտնուի»: ճշմարտութիւնը կը պարտադրէ իր անպարտելի զօրութիւնը: Սրբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ ըսած է.

«Հաւատքի ճշմարտութիւնը լոյս է մտքի աչքերուն համար»:

Աշխարհի մէջ բազմաթիւ ձայներ կան, որոնցմէ քիչերն են, որ մարդիկ կը լսեն: Ինչպէս որ բնական անլսելի ձայները գիտական գործիքներով կը լսուին, նոյնպէս եւս Քրիստոսի Ճշմարիտ ձայնը կը լսեն անո՛նք որոնք Ի՛րն են՝ Ի՛ր ոչխարներն են, Ջինք սիրողները և Իրեն հաւատարիմները:

Ճշմարտութիւնը պարտադրաբար չի փոխանցուիր: Դիմացինը յօժար ու պատրաստ ըլլալու է ճշմարտութիւնը տեսնել, և ընդունիլ, որպէսզի կարենայ անոր հետեւիլ: Մարդ անգամ մը, որ ճշմարտութիւնը տեսնէ, չի կրնար անկէ խուսափիլ:

Աստուածայայտնիչ Առաքեալ մըն է Յիսուս, որ չի մոլորեցներ ուղեւորները, չի մթագներ անոնց հրդեհուած հոգիները, տարակոյսով չի ակօսեր միտքերը, չի հերքեր աստուածալոյս ճշմարտութիւնները և անխառն յստակութեամբ կը զատորոշուի մարդաստեղծ կրօնքի հիմնարկողներէն:

«Յիսուս Քրիստոս Ինքն է շօշափելի մարմնացումը, երկնային վսեմութիւնը, անկոխելի սրբութիւնը, միակ ճշմարտութիւնը, անմրցելի բարութիւնը, անմատչելի բարձրութիւնը, կեանքի մեծ Լոյսին և աստուածային Օծութեան»:

Բարձրագոյն ճշմարտութիւնը, ի՛նքն՝ ճշմարտութիւնն է.

Հոկտ. 19, 1999
Թորոնթօ
Հայ-Քրիստոնեայ

ՀԱԻԱՏԱԼ ԵՒ ՍԻՐԵԼ

Յով.Ի. 26-29
Ա.նթ. ԺԳ. 1-13, Յով. ԻԱ. 15-19

1. Հաւատալ և սիրել այն գոյգ ճառագայթարձակ շողերն են, որոնք կը սրբացնեն և տեսանելի կը դարձնեն Անտեսանելին:

Վերլուծութեան և «բանականութեան» օրէնքներու չենթարկուող ամենամեծ երեւոյթներէն մէկը հաւատալն է, հաւատալ Աստուծոյ գոյութեան և Անոր Հայրութեան:

Հաւատալ Աստուծոյ և Անոր ենթարկուիլ:

2. Հաւատալու զանազան տեսակները--Սատանան ալ կը հաւատայ:

ա. «Դեւերն ալ կը հաւատան ու կը սարսափին»--
Յակոբ. Բ. 19:

բ. «Ո՛յլ տուր, ի՞նչ կ՛ուզես մեզմէ, Յիսո՛ւս Նազովրեցի, կորստեան մատնելո՞ւ եկար մեզ, գիտենք թէ ո՛վ ես Դուն՝ Աստուծոյ Սուրբը»--
Մարկ. Ա. 23-24, Ղուկ. Դ. 31-37:

գ. "Հաւատալ" կը նշանակէ՝ հաւանիլ, կամենալ, վստահիլ և ընդունիլ իշխանութիւնը և Աստուծոյ խնամակալութեան --Մատթ. Ջ. 25-34, Ղուկ. ԺԲ.22:

դ. Հաւատալը կը նշանակէ նոյնանալ թէ հաւատացածին և թէ բոլոր հաւատացեալներուն հետ, որոնք կը հաւատան մեր հաւատացածին՝ Աստուծոյ:
Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ, պարտական ենք վստահիլ նաեւ անո՛նց որոնք կը հաւատան մեզ նման:

3. Աստուծոյ հաւատալը կը բանայ անսահման կարելիութիւններ մարդու համար:

ա. «Եթէ մանանեխի հատիկի չափ հաւատք ունենայ՝այս լերան պիտի ըսէք՝ասկէ հո՛ն տեղափոխուէ, և պիտի տեղափոխուի, և ոեւէ բան ձեզի համար անկարելի պիտի չ՛ըլլայ»--Մատթ. ԺԷ. 19:

4. Հաւատալը՝ հաւատքն է Անհաւատալիին, ջերմօրէն ու խանդավառօրէն.

ա. «Դուն զիս տեսար և հաւատացիր, երանի՜ անոնց որ չեն տեսած ու կը հաւատան»--Յով. Ի. 29:

5. Յովհաննու Աւետարանին մէջ առաքեալը կը շեշտէ "հաւատալը" բան "հաւատք"ը:

ա. Որովհետեւ "հաւատք"ը կրնայ միայն գիտութիւն մը ըլլալ, իսկ "հաւատալ"ը՝ գործո՛ն հաւատք է:

6. Հաւատալու առաջին նշանը ԱՂՕԹԵԼՆ է:

ա. Անշուշտ թէ հաւատքի կարիքը կայ թէ Աստուած գո՛յ է, նոյնպէս ալ աւելի մե՛ծ հաւատալու պահանջը կայ թէ Ան գոյ չէ՛:

բ. Հաւատալու զօրոյթը, ո՛չ թէ հաւատքի՛ մէջն է, այլ չհաւատալո՛ւ ազատութիւնը ունենալով հանդերձ, հաւատալո՛ւն մէջն է:

7. Ճառագայթարձակ շողերուն երկրորդը՝ զԱստուած սիրելն է:

ա. Անճնամատոյց Հոգի Քրիստոս ՀԱԽԱՏՔ պահանջեց Թովմասէն իսկ ԳՈՐԾՕՆ ՍԷՐ Պետրոս աշակերտէն:
Յիսուս ըսաւ Պետրոսի.

«Սիմո՛ն, Յովնանի որդի, կը սիրե՞ս զիս ասոնցմէ աւելի»:

բ. Յիսուս այս հարցումը երեք անգամ ուղղեց Պետրոսին:

8. Ինչո՞ւ Սէր և ոչ հաւատք:

ա. Որովհետեւ սէրը կ՛արտայայտուի միայն գործով, արարքով և զոհաբերութեամբ, ո՛չ բառերով և ոչ թուանշաններով կը չափուի սէրը:

բ. Յիսուս Քրիստոս ցոյց տուաւ Հօր Աստուծոյ սէրը Գողգոթայի սարին վրայ Ի՛ր Խաչելութեամբ՝ անճնամատոյց ըլլալով:

9. Աստուծոյ նմանելու գաղտնիքը՝ ՍԷՐՆ է, գերմարդկայինը, ճըշմարտութեան և ծառայութեան ճամբան:

ա. Նահատակութիւնը դարձաւ Հայութեան կեանքի ճամբան հունաւորողը և անմահութիւն կերտելու գերմարդկային ֆաջութիւնը:

բ. Սիրտը մեր հոգեկան երեք կարողութիւններն են՝ **միտք, զգացում կամք**, որ ճեւ կու տայ մեր անճնաւորութեան:

10. Հաւատացեալ մը պարտ է դառնալ հանդիսարան խոր հաւատքի, ջերմ սիրոյ և անխարդախ ծառայութեան:

ա. Քրիստոնեան ապրելու է կատարեալ հաւատքով, անմար յոյսով, ու աննուաճ սիրով:

Նոյեմբեր 30,1995
Թորոնթօ
Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻ՞Ն, ԹԷ ՎԱՃԱՌՔ

Երիխովի մէջ կոյր Բարտիմէոսը բժշկելէ ետք՝ Նազովրեցի Յիսուս կ՛ուղեւորի դէպի Երուսաղէմ: Հանդիսաւոր ու փառաւոր մուտք գործելէ յետոյ, Գալիլեացի Մարգարէն կ՛ուղուի տաճար, աղօթելու և խորհրդաբանելու ա՛յն առաքելութեան, որուն համար ղրկուած էր աշխարհ:

Աղօթք և փրկարար հոգեփոխութիւն ներշնչող տաճարը, Յիսուս Քրիստոս կը գտնէ վատասերած ու դարձած նիւթապաշտական վաճառատուն:

Երկնառաք Վարդապետին բննադատական հայեացքը, տաճարին ճարտարապետական կառուցուածքին, անոր գունագեղ մարմարներուն վրայ չէ, այլ տաճարին առաջնահերթ առաքելութիւնը և անոր հոգեկան ոգեպաշտութիւնը չարաշահող Փարիսեցիներուն ագահութեան համար էր:

Հրաշագործ Մարգարէն՝ չդիմանալով կեղծարար խաբեբայ հոգեւորականներու աստուածպաշտութեան, կ՛ոլորէ Իր նստած իշուն չուանէ սանձը մտրակի, կը մտնէ տաճար, և կ՛արտաքսէ "պատուարժան" առեւտրականները, աղաւնի ծախողները, գնում ընողները և լումայափոխներուն սեղանները կը գլտորէ ցրուելով անոնց արծաթ դրամները:

"Յարգելի" առեւտրականներն ու թալանուած ուխտաւորները ապշահար եղած, կը դիտեն Գալիլեացի հրաշագործ Քարոզիչը: Ան՝շարունակելով իր դատապարտութիւնները հանդէպ ժամանակակից կղերականներուն կը գոռայ ըսելով.

«Գրուած է՝ իմ տունս պէտք է աղօթքի տուն
ըլլայ, իսկ դուք աւազակներու որջերու
վերածած էք զայն» Ղուկ. ԺԹ.46:

Յիսուս Քրիստոս արգելք չյարուցանէր կրօնաւորներուն, որ սպասաւորեն հաւատացեալներու հոգեկա՛ն պիտոյքներուն, սակայն կը դատապարտէ կեղծաւորները, որոնք կը չարաշահեն հաւատացեալ ժողովուրդին պարզամտութիւնը:

Մեր Տէրը Քրիստոս ուժգնութեամբ պատմող, բանդակող, երգող ու բանաստեղծող Ճարտարապետն է զոհագործո՛ղ հաւատքի:

Անոր բարոզչութիւնը խաբեպատիր պրոպականտ մը չէ չարաշահութեան, այլ անճնազոհ նուիրում:

Դիտե՛նք և ընդօրինակե՛նք Յիսուս Քրիստոսը և յաջորդող Իր սուրբ Առաքեալները:

Տասներկու Առաբեալները թողուցին տուն ու տեղ, ընտանիք, հայրենիք և աւանդութիւն, ոչ անխոհեմ արկածախնդրութեան մը պատրանքը հետապնդելու համար, ինչպէս բիրտ Խաչակիրները, այլ իրագործելու այն տեսիլքը որ իրենց հոգիին ու սրտին մէջ բանդակուած էր Մեծ Վարդապետին Խաչելութեամբ և Յարութեամբ:

Խաչեցեալ Փրկիչին արիւնը, հոսելով Խաչն ի վար, տարածուեցաւ երկրի վրան և ուրուագծեց սուրբ Առաբեալներու ընթացքը և ուղին:

Աշակերտներուն նուիրական առաբելութիւնը, իմաստասիրական տեսաբանութիւն մը չէր, նման Յոյն իմաստասիրութեան այլ յաւիտենական կեանքի երաշխիքը և նախադուռը յաւերժութեան:

Աշակերտներուն առաբելութիւնը, նիւթական աշխարհի ագահութեան, զօրութեան և փառքին հասնելու ճգտում մը չէր, որ մարդկութիւնը դատապարտած է փճացումի և պղծուած ապագայի մը, այլ՝ հոգեկա՛ն ունկնդրութեամբ խլել ու հետեւիլ էր Անոր, որ բոլորանուէր անձնազոհութեամբ դարձած է համայն աշխարհի նախագաղափարն ու օրինակելի Տիպարը:

Ռուս թատերագիր Լեւ Թոլսթոյ, Հնդկաստանի Մահաթմա Կանտի և Մարդին Լուտէր Գինկ կրտ., որոնք կը ներկայացնեն մարդկային ցեղի զանազան ազգութիւնները և կրօնքները, օրինակեցին, աշխարհի Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի ապրումը և պատուէրները իրենց ապրումով և նահատակութեամբ:

Անհաւատութեան և ապակրօնութեան բազմանալուն ու ծաւալելուն պատճառը, մանաւանդ արեւմտեան երկիրներուն մէջ, վերագրուելու չէ՛ մշտաշող և անձնամատոյց Յիսուս Քրիստոսի անզօր ազդեցութեան, այլ՝ ներկայ աշակերտ ճանչցուողներու Փարիսեցիութեան և Յիսուսի անունը չարաշահող հոգեւորականութեան:

Հոգեւորականութիւնն ու եկեղեցական սպասաւորութիւնը ո՛չ պաշտօն և ո՛չ ալ ասպարէզ մըն է ուրիշ գործառնութիւններու նման: Հոգեւորականութիւնը՝ նուիրո՛ւմ է երկնային կոչումի:

Անձնազոհութիւն է աստուածային տեսիլքի և յայտնութեան:

Մի՛ նայիք ներկայ "հաւատացեալ ենք" ըսողներու բսակին և ոտքերուն, այլ նայեցէք վերին կոչման հաւատարիմներու բայլերուն:

Ո՞ւր աւարտեցին Սրբ.Առաբեալներն ու անոնց հետեւող հոգեւորականները իրենց կեանքի մայրամուտը: Հանգստաւէտ բազմոցներո՞ւ վրայ, ո՛չ, այլ կրկէսներու մէջ բարձրացուեցան խաչերու վրայ, յօշոտուեցան վայրի գազաններու կողմէ, գլխատ-

ւեցան հաճեցնելու և զուարճացնելու անմիտ խուժանն ու վայրագ բազմութիւնները:

Վերոյիշեալ նահատակները չվաճառեցին իրենց կոչումը երեսուն կտոր արծաթի, որովհետեւ իրենց հոգիին աչքերով տեսած էին "երկինքը բացուած" ու շօշափած էին աննիւթական իսկութիւնները:

Անշօշափելի իրականութեան տեսիլքը հմայած էր պալատական Մեսրոպ սպարապետը: Ան զոհեց իր ժամանակաւոր արհունական փառքն ու պատիւը, իր մարմնական հանգիստը ու շրջեցաւ Արարատեան աշխարհը բարոզելով և մկրտելով իր ժողովուրդին զաւակները և կերտեց Հայը յաւերժացնող այբուբենը:

Լեզուաբան ու բանաստեղծ Սրբ. Գրիգոր Նարեկացին նուիրեց իր հոգեմտաւոր տաղանդը իր Փրկիչին Յիսուս Քրիստոսի, ու դարձաւ աղօթողը իր ազգին: Հո՛ն, այդ, հրաբորբ հնոցին մէջ հայ մտքի և հոգիի դարբինը սորվեցաւ և սորվեցուց իր ազգին աղօթել հոգիով և ճշմարտութեամբ:

Սրբ.Նարեկացին, փոխանակ դառնալու հայ ազգին դիւցազըներգակ թատերագիրը, ան դարձաւ աստուածայայտնիչ բարոզիչը իր աղօթքներով և խոստովանութիւններով:

Նայի՛նք Սրբ.Ներսէս Շնորհալիի քայլերուն:

Ընդօրինակե՛նք 13-րդ դարու նուիրեալներն և ուխտաւորները, որոնք տառապանքի և նուիրումի հնոցին մէջ մաքրագըտուեցան ու դարձան նման այն աստղին, որ առաջնորդեց Արեւելքի մոգերը Յիսուս Մանուկին:

Ազգօգուտ և աստուածահաճոյ՝ գրական և իմաստասիրական գործունէութիւն յայտնաբերող անձեր, նման լուսաւորներու, այսօր կը լուսազարդեն մեր կեանքի իւրաքանչիւր քայլը:

Դիտե՛նք ու արիանա՛նք անոնց նուիրումի քաջութենէն:

Ժամանակավրէպ արժեչափերով չքննե՛նք ու չդիտե՛նք մեր անխորտակելի հաւատքը, այլ անդրադարձումի և վերարժեւորումի գիտակցութեամբ և արդարամտութեամբ կառչինք յաւետաւենական Վեմ Յիսուս Քրիստոսի՝

«Մեր հաւատքի Ջօրագլուխին,
զայն կատարեալ Դարձնողին»:

Ապրիլ 13, 1991
Թորոնթօ
Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ

“ԱԲԷԼ...ԹԷԵՒ ՄԵՌԱՒ, ԲԱՅՑ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ”

Դ. 1-15: Եբր. ԺԱ. 4:

1. Մեծ պետութիւններու շահերը կը պահանջէին որ Հայոց Ցեղասպանութիւնը մոռցուէր: Անոնք ա՛յսօր ալ կ՛ուզեն որ ոչ միայն իրենք, այլ նաեւ հայերն ալ մոռնան իրենց 1.5 միլիոն նահատակները:

ա. Եթէ հայ բրիստոնեան չյիշէ իր անցիալի նահատակները ո՞վ պիտի յիշէ զանոնք...անհաւատնե՞րը: Ինչո՞ւ յիշել 82 տարի առաջ պատահած դէպք մը որ միայն ցաւ կը պատճառէ: Չէ՞ որ վրէժի և ատելութեան զգացումներ կ՛արթնցնէ:

2. Աբէլ հազարաւոր տարիներ ետք իսկ կը խօսի:

ա. Մեր 1.5 միլիոն անմեղ նահատակները, որոնք մեռան միայն 82 տարի առաջ, տակաւին կը խօսին և պիտի՛ խօսին մինչեւ որ անոնց պատգամը լսուի և հատուցում ու արդարութիւն ըլլայ:

3. Ի՞նչ կը խօսի Աբէլ-Կամ մեր 1.5 միլիոն զոհերը, որ լսելու ենք:

ա. Մեր նահատակները կը բողոքեն արդարութեան և հատուցումի համար: Արդարութիւնը և հատուցումը լաւ բողոք է: Իսկ սէրը՝ աւելի լաւ ճամբա՛ն: Սիրո՛յ Մարմնացում՝ Յիսուս ըսաւ.

«Հա՛յր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գետեր թէ ինչ կ՛ընեն»:

բ. Ներել ո՛չ միայն գաղափար մը ըլլալու է, այլ իրականութիւն:

3. Չեմ ըսեր որ Յիսուսի ճամբան դիւրին է: Ո՛չ, այլ՝ չափազա՛նց դժուար:

ա. Յիսուս սիրեց Իր թշնամի Պօղոսը, և ան դարձաւ մեծագոյն առաքեալը:

բ. Յիսուս սիրեց Չինք ուրացող Պետրոսը և թերահաւատ Թովմասը:

գ. Յիսուս սիրեց նաեւ մեղաւորները.

դ. Մեղաւորը հոգեկան հիւանդ մըն է որ միայն սրբութեամբ կը բուժուի:

4. Յիսուս ճաշակած էր տառապանքը, բայց չէր դառնացած, բանի որ ներել գիտէր: Քանի որ սիրե՛լ գիտէր:

ա. Ներողամտութիւնը կը բժշկէ ու կ՛ամոքէ մարմինը, իմացականութիւնը և զգացումները:

բ. Ներել և արդարացնել, բրիստոնէական հաւատքին կեդրոնական դերն ու շնորհն է:

գ. Աստուծոյ շօշափելի և տեսանելի ներումի և սիրոյ հոգին, մարդկութիւնը կը տեսնէ միայն Գողգոթայի բարձունքը Աստուծոյ Որդւոյն առարկայակա՛ն անճնազոհութեան դերին մէջ :

Յունիս 4, 1998
Թորոնթօ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԼՌԵՑ

Ժամանակը բացատրել շատ խրթին հարց է:

Ոչ միայն, ժամանակը մեկնաբանել դժուար է, այլ ի՞նչ կը նշանակէ "ժամանակ" բառը մարդկային ըմբռնումով, որ կարելի ըլլայ զայն բացատրել: Մտածող մտքեր՝ զանազան լուսաբանութիւններ տուած են այդ մասին: Սրբ.Օգոստինոս ջանացած է պարզաբանել "ժամանակ"ին իմաստը. անցեալով՝ (յիշողութեամբ) և ապագայով (նախատեսութեամբ): Ըստ Սրբ.Օգոստինոսի, Աստուած "ժամանակ"ով չզբաղիր, որովհետեւ Անժամանցելիին համար յիշողութիւնն ու նախատեսութիւնը ներկային մէջ կ՛իրագործուին և կը նոյնանան:

Խոր մտածումի տիտաններէն՝ Perksen ըսած է.

«Ժամանակը ստեղծագործութիւն է, կամ ոչինչ»:

Խոնարհաբար՝ մենք եւս կրնանք ըսել, թէ ժամանակը գոյացութեան կանչուեցաւ մա՛րդ արարածին համար: Աստուած, որ անժամանցելի է՝ Իր բոլոր ստեղծագործ հիմնարկութիւններուն և համայն գոյացութեան թէ զգաստութիւնը ունի և թէ զգացողութիւնը: Մեր՝ մարդկային ըմբռնումով Աստուծոյ բոլոր նախատեսած՝ ապառնի յօրինումները, Իր տեսողութեամբ, արդէն եղած են, որ ըսել է՝ "էն":

Նախապատմական ժամանակաշրջանին եւս, ժամանակի գիտակցութիւնը՝ արժէք չէր կրնար ներկայացնել, որովհետեւ ինչպէս այսօր որոշ է, հրէշային գազանները և ներկայի անասունները՝ ժամանակով չեն հետաքրքրուիր: Ժամանակը զիրենք կը նուաճէ, սակայն անասունները ժամանակի ընթացքին ոչ մէկ բան կ՛արտադրեն և ոչ ալ կը փոխեն: Մարդ կարիքը ունի ժամանակի շրջանի մը ու անոր միջոցառումին, որովհետեւ մարդն է որ կը ստեղծէ իր ընկերային շրջապատը ու կը կերտէ իր հաւաքական միջավայրը ժամանակ կոչուած շարժականութեամբ:

Երկնագոյ Արարիչ Ի՛նք շնորհած է մարդ էակին իմացական ու հոգեկան ըմբռնումը ժամանակին, որ Ադամ-մարդ դառնայ ստեղծագործ ու արդիւնաբեր նման իր Արարիչին:

Մարդ արարած՝ ինք ալ կ՛ապրի տեսակ մը անժամանցելի դիրքի մը մէջ՝ Իր ներկայի յիշողութեամբ և ապագայի կ՛անխատեսութեամբ կամ ակնկալութեամբ: Մարդ՝ որովհետեւ մահկանացո՛ւ է և անաւարտ էակ, չյիշէր անցեալը և ճշգրտօրէն չկրնար գուշակել ապագան: Այս իսկ պատճառաւ, մարդ չկրնար կոչուիլ Անժամանցելի: Իր էութիւնը կախեալ կը դառնայ համարժեւորող ժամանակէն: Ժամանակը զինք կը նուաճէ ու կը հաւասարեցնէ իր

նախնիներուն: Մարդ էակին միջոց և ճանապարհ ճանչցուած ժամանակը՝ ի վերջոյ կը դառնայ նաեւ իր մեռելաթաղը՝ գինք զգետնողը...:

Պատմութեան մէջ մէկ անգամ միայն լռեց ժամանակը...: Աշխարհ ժամանակը կը հաշուէ արեւի լոյսով: Եթէ պատահի որ արեւը խաւարի և լոյս տալէ դադրի, մարդ կը կորսնցնէ ժամանակի միջոցառումը, տարուան եղանակները և իր ապրած տարիները:

Այո, լռեց ժամանակը երբ կարծեցեալ միաստուածեան հաւատացեալ Հրեաներն ու արդարախոհ կարծուած Հռոմէական աւեանը մահավճիռ արձակեց խաչելու համար Արդարութիւնը, որ եկած էր բարոզելու Սէր և անճնազոհութիւն, ու հաշտեցնելու մարդը՝ Աստուծոյ հետ:

Լռեց ժամանակը երբ ի՛ր Ճարտարապետը կախուած էր Գողգոթայի սարին վրայ: Կոյր բնութիւնը անգամ ընդվզեցաւ մարդուն անարդար վճիռին դէմ: Արեւը մերժեց լուսաւորել աշխարհը, որովհետեւ "մարդիկ խաւարը նախընտրեցին բան լոյսը, որովհետեւ իրենց գործերը չար էին":

Ժամանակը լռեց, որովհետեւ ինչպէս անասուն կենդանիներուն համար ժամանակը անիմաստ է, նոյնպէս ալ վայրենաբարոյ մարդ էակներուն, իրենց իմացականութիւնն ու բանականութիւնը ուրացողներուն համար "ժամանակ"ը անիմաստ էր:

Կ՛ըսուի թէ Յիսուսի Խաչելութիւնը տեւեց երեք ժամ: Կրնայ ըլլալ: Սակայն երբ արեւը դադրեցաւ պարգեւել իր լոյսը և երկիր՝ իր զայրոյթը յայտնեց երկրաշարժութեամբ, վստահ չենք կրնար ըլլալ թէ ժամանակը որքա՞ն երկար լռեց: Թէեւ արեւը խափանեց իր լոյսը և բնութեան զօրութիւնները արտայայտեցին իրենց վրէժխնդրութիւնը, սակայն անսպառ սիրոյ Ակնաղբիւր Յիսուս Քրիստոս՝ Իր խաչատանջ ցաւով աղերսեց Իր Հօր ըսելով.

«Հայ՛ր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ՛ընեն»

Նիւթաստեղծ բնութիւնն ու շահախնդիր գոյացութիւնը փափաքեցաւ պատժել փառամոլ անարդարները, սակայն Աննիւթականն ու Հոգեղէնը սիրած էր Իր ստեղծած և արդիւնաբերած Ադամ-մարդը: Ըմբռնողութեան համար յաւէտ Անիմանալին չ՛ուզեց կորսնցնել իր "Անառակ Որդին", այլ որոշեց սպասել անոր վերադարձին: Լռեց ժամանակը, սակայն խօսեցաւ անսպառ Սէրը ապաշխարող և վերադարձող աւազակին, ըսելով.

«Ինծի հետ դրախտին մէջ պիտի ըլլաս»:

Մայիս 11, 1991
Թորոնթօ

ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԱՆՈՐ ՕՂԱԿԱՀՈՐՈՒՄԸ

Աշխարհի վրայ մարդ-արարածի շնորհուած է ինքնագիտակցութիւն: Մարդ էակին համար, գիտակցութիւնը հոգիի բարձրագոյն կատարան է ուրկէ ան կը դիտէ արտաքին աշխարհը ու կ՛արժեւորէ իտէալական առաքինութիւնները, ինչպէս՝ արդարութիւն և իրաւունք, ու կ՛իմաստաւորէ բարոյական նկարագիրներ:

Աստուածային գիտակցութեամբ օժտուած մարդը, ոչ թէ պարզապէս կ՛օգտագործէ իր շրջապատի իրական առարկաներն ու երեւոյթները, այլ կը վերափոխէ և կ՛արտացոլացնէ զանոնք իր կեանքի ապրելակերպի շրջանին: Նաեւ սոյն գիտակցութեամբ կ՛իրականացնէ Յիսուսի պատուիրանները: Հոգեբանութեան մէջ յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձած է գիտակցականի յարաբերութիւնը՝ անգիտակցականին և ենթագիտակցականին հետ, և յատկապէս գիտակցութեան և զգայականութեան փոխյարաբերութիւնները:

Արարիչ Աստուած, ոչ թէ միայն Ադամ-մարդը օժտեց գիտակցութեամբ, այլ մարդարարածով սկզբնաւորե՛լ սկսաւ համայն արարչական ստեղծագործութիւնը: Աստուածային գիտակցութիւնը, աշխարհի մէջ, ծնունդ առաւ ու յառաջդիմեց մարդարարածի հոգեկա՛ն ներաշխարհին մէջ: Որպէսզի աստուածային գիտակցութիւնը համակէ և սփռուի համայն ստեղծագործութեան ներսիդին:

Կարդանք Պօղոս Առաքեալի հոգեշունչ գրութիւնը, որ կը գտնուի Հռոմ. Ը-րդ գլուխ 22-23 համարներուն մէջ.

«Գիտենք թէ բոլոր ստեղծուածները կը հեծեն ու երկունքի ցաւի մէջ են մինչեւ այժմ. և ոչ միայն այսչափ. այլ մենք իսկ որ հոգիին պտուղը ունինք, մենք ալ մեր մէջ կը հեծենք՝ սպասելով որդեգրութեան, այսինքն մեր մարմինին փրկութեան»:

Վերոյիշեալ համարը երբ կարդացուի բնագիր Յունարէնով, "բոլոր ստեղծուածներ" ասութիւնը, պիտի հասկցուի որպէս՝ "բոլոր ստեղծագործութիւն" կամ "արարչագործութիւն" իմաստով: Որովհետեւ,"ստեղծուածներ"բառը հայերենի մէջ և մակերեսային ընթերցողի մը համար, կրնայ նշանակել միայն բուսականութիւնը, անասնական կենդանութիւնը և մարդկութիւնը: Ընդհանրապէս կը մոռնանք որ աշխարհ և բնութեան զօրութիւնները եւս ստեղծուած իրողութիւններ և գոյութիւններ են: Ուստի, հոգեշունչ առաքեալը բացատրել կը ջանայ մեզի, թէ աննիւթական ու հոգեղէն խորհուրդը, և համայն արարչագործուած աշխարհը, իր բնական զօրութիւններով, չէ աւարտած կամ չէ հասած իր լրումին:

Բնութիւնը՝ իր տեսանելի, շօշափելի և զգալի զօրութիւններով (երկրաշարժութիւններ, փոթորկամրրիկներ և երաշտներ)

տակաւին կոյր խօլական հեւքի մը մէջ կը գտնուին: Ներկայ բազմաթիւ հարցերը՝ ազգային և միջազգային, ոճրային ու եղեռնագործական, որոնք կը տագնապեցնեն մեր միտքը և կը շփոթեն մեր հոգեկան ուղին, խտացուած ու ամփոփուած են Պօղոս առաքեալի աստուածայայտնիչ խօսքին մէջ:

Մարդ, որ կատարն է արարչագործութեան, և շնորհուած է գիտակցութեամբ, տակաւին սաղմնային վիճակի մը մէջ է: Ան տակաւին մանուկ է ու չկրնար զանազանել չարը՝ բարիէն ու վնասակարը օգտակարէն: Բնութիւնը մեղանչական սեպուելու չէ, վասնզի ան անկարող է զանազանելու բարոյական արժէքները և գիտակցելու առաքինութիւններու, որովհետեւ չափահասութեան չէ հասած ան: Ճշմարտութիւնը և իրականութիւնը տեսնելու կարողութիւնը չ՛ունի ան: Ոչ թէ տեսնել չ՛ուզեր, այլ աստուածային տնօրինութեան մէջ սահմանափակ է ան: Բնութեան գիտակցութեան շրջափակումը մշտնջենական պիտի չ՛ըլլայ, որովհետեւ «յոյս»ի մը խոստումը կայ աստուածայայտնութեան մէջ:

«Ստեղծուածները (արարչագործութիւնը) հնազանդեցան ունայնութեան ոչ թէ իրենց կամքով, այլ կամքովը անոր՝ որ հնազանդեցուց զիրենք յոյսով, որպէսզի ստեղծուածները (ստեղծագործութիւնը) իրենք եւս ազատինապականութեան ծառայութենէն»--Հռոմ. Ը.21:

Մարդկային գիտակցութիւնը, ներհայեցողութեամբ և թափանցողութեամբ երբ ըմբռնէ վերոյիշեալ աստուածային յոյսի՛ խոստումը, այնուհետեւ իր առջեւ կը պարզուի նոր հորիզոն մը հաւատքի, յոյսի և յաւերժութեան:

Կրօնքներու մագնիսական հրապոյրին մէջ, մի միայն Յիսուս Քրիստոսի աստուածայայտնիչ պատգամն է, որ կը գերազանցէ բոլոր մտացածին հաւատալիքներն և իմաստասիրութիւնները կը փոխադրէ ու կը կերպարանափոխէ մարդը հոգեկան և սուրբ տարածութեան: Սոյն բիւրեղացեալ տարածութեան մէջ, մարդ, սրբութեան և յոյսի դիտանկիւնէն, ականատես կ՛ըլլայ Աստուծոյ բարի կամքին և յոյսով ու սրբազան նուիրումով անճնատուր կ՛ընէ իր կամքը Երկնաւոր Հօր կամքին:

> Այս այն բարձրագոյն սուրբ պահն է ուր մարդկային գիտակցութիւնը կը հպի իր Արարչի գիտակցութեան որ Պօղոս Առաքեալ, խորհուրդով տեսլահար, կը գոչէ,
>
> **«Այսինքն ճանչնալ Քրիստոսի Սէրը, որ գիտութենէ գերազանց է»**--Եբես. Գ.19:

Փետրուար 18, 1991
Թորոնթօ

ԽԱՉՆ ՈՒ ԽԱՉԱԿՆՔԵԼԸ

16-րդ Դարու Բարեկարգութիւնն ու 17-րդ Դարու Լուսաւորութիւնը բարեկարգիչները առաջնորդած և յաջողութեան հասցուցած է ընկերային գիտութիւններու, ճարտարարուեստի և բաղաբական դիւանագիտութեան մէջ, սակայն մղած է զանոնք նաեւ վնասակար և վտանգաւոր խորհրդազգածութեան մարզին մէջ:

Անցեալ դարերու նախապաշարումներու հերթին, անոնք ուրացան Քրիստոնէական բարոյական ու հաւատքի խարիսխները:

Անոնք մերժեցին ընդունիլ, որ գիտութիւնը խորհրդանշումն է հոգեւորին:

Իբր կրօնքի և հաւատքի յառաջդիմութիւն և բաղաքակրթութիւն, անոնք մերժեցին Խաչն ու Խաչակնքելը: 16 դարերու սրբազան խորհրդանիշ Խաչը, որ Յիսուս Քրիստոսի Փրկագործութեան Խորհրդանկարն էր, հեռացուցին իրենց գիտակցութենէն ու ճանաչումէն: Իրենք զիրենք և իրենց ապագայ սերունդը օտարացուցին զիրենք ազատագրող և փրկագործող Խորհրդանշանէն, որ հոգիով հաղորդութիւն էր:

Խաչն ու խաչակնքելը՝ Քրիստոնէական հաւատքի նախապաշարում համարեցին: Կռապաշտութենէ մնացած ծիսական աւելցուք մը սեպեցին: Քրիստոնէական հաւատքը յստակացնելու զայն մտօք, հաւատքին տեսանելի և շօշափելի ըմբռնումները դաւանելէ դադրեցան:

Բարեկարգիչները ինչո՞ւ մերժեցին Խաչն ու խաչակնքելու դարաւոր սուրբ աւանդութիւնը, որ խորհրդանիշը դարձած էր Քրիստոնէական հաւատքին: Եկեղեցին կրնայ սխալներ գործած ըլլալ իր Խաչովն ու խաչակնքելով:

Միթէ յանցանքը Խաչի՞նն էր, թէ ենթակայինը: Բարեկարգիչներ կրնան բարի և օգտակար նպատակաւ մերժած ըլլալ Խաչն ու խաչակնքելը: Սակայն բազմաթիւ բարի կարծեցեալ իրագործութիւններու տակ ի՜նչ վնասակար և աղէտալի դէպքեր կրնան ալ պատահին:

Բարեկարգիչները, Խաչը դիտեցին իբր նիւթ և առարկայ, փոխանակ խորհրդանիշը սրբազան Փրկագործութեան: Անոնք չկրցան ըմբռնել, թէ մարդ միայն հոգիով չէ՛ որ կը հաւատայ, այլ նաեւ իր տեսանելի, լսելի և շօշափելի զգացումներն ալ կ՛ոգնեն և կ՛իմաստաւորեն իր հաւատքը:

Թէեւ Աստուած պատուիրած էր Մովսէս մարգարէին որ Իր նմանութիւնը չպատկերէ՛ որեւէ արարածի նմանութեան, սակայն Աստուած՝ Ի՛նք հոգեղէն Բանն Միածինը, մարմնացուց.

“Եւ Բանն մարմին եղեւ”:

«Ան որ սկիզբէն էր, որուն մասին լսեցինք, որուն ականատես իսկ եղանք, որուն նայեցանք, և մեր ձեռքերը շօշափեցին կենաց Բանը--
բանի որ կեանքը յայտնուեցաւ, և մենք տեսանք, կը վկայենք ու կը պատմենք ձեզի--Ա. Յով. Ա.1-2:

Աստուած մարմնացո՛ւց իմաստասէրներու դարաւոր մտածումը և մարգարէներու տեսիլքները, որ մարդիկ ճանչնան Զինք ճշմարտապէս: Սակայն առաջին 3-4 դարերու ընթացքին գըտնըւեցան կարգ մը հաւատացեալներ, որոնց համար անըմբռնելի էր Յիսուս Քրիստոսի Մարդեղութիւնը:

Անոնք սրբապղծութիւն համարեցին աստուածային Բանին մարմնացումը: Անոնք հաւատացին և քարոզեցին, թէ **“Բանն Աստուծոյն”** փոխանակ “մարմին ըլլալու”....“մարմին առած”է:

Այլ խօսքով, Յիսուս կոչուած մարգարէն՝ այնքա՛ն սրբացաւ, որ Աստուծոյ Հոգին (Յիսուսի մարմինը) ամբողջութեամբ պարուրեց: Եւ Խաչելութենէն անմիջապէս առաջ նոյն Հոգին լրեց Յիսուս մարգարէն ու խաչուող անձը ո՛չ թէ Աստուծոյ Միածինն էր, այլ Յիսուս մարդը:

Այս աղանդաւորները՝ իրենց բարեպաշտութեամբ և զԱստուած մեծարելու և սրբացնելու, հաւատացին իրենց վարդապետութեան, չկարենալով ըմբռնել թէ սուրբ աստուածութիւն մը ինչպէ՞ս կրնայ մեղաւոր մարմին ըլլալ:

Այս աղանդը, մարմինը՝ նիւթը և բոլոր աչքով տեսանելիները պիղծ կը նկատէր և մարմինի բոլոր գործառնութիւնները անսուրբ:

Հոգեկանն ու աննիւթականը միայն սուրբ կը նկատուէին:

Այս աղանդը կոչուեցաւ Կնոստիկեան:

Բարեկարգիչ հաւատացեալներն ալ բարի և մաքուր խղճով, չկրցին տեսնել նիւթին սրբացումը, և փայտէ Խաչին սրբութիւնը:

Անոնք չկրցան տեսնել Խաչին և խաչակնքելու ետին, տեւական ներկայութիւնը՝ հոգեկա՛ն Խաչեցեալ Քրիստոսին:

Միլիոնաւոր պարզամիտ և անուս գեղջուկներու համար, հաւատքի միակ շօշափելին և ըմբռնելին, Խաչն ու Պատարագն էր:

Գիւղացի շինականին համար նիւթական Խաչին ու Պատարագի հացին ետին կա՛յ անտեսանելի Հոգեղէ՛նը խորհրդանշող Իսկութիւնը:

Ցաւալին և ափսոսալին այն է, որ յանուն բարեպաշտութեան և բարի խղճմտանքի "իմաստուն" և "յառաջադէմ" կարծուած բարե-

կարգիչներ չկրցան տեսնել ա՛յն ինչ որ պարզամիտ գեղջուկներ կը տեսնէին իրենց հոգիին աչքերովը:

Վերին Եգիպտոս՝ Ասիութ քաղաքի Ղպտի Քրիստոնեաները, բսան դարերէ ի վեր իրենց բոլոր զաւակներու դաստակին վրայ կը դրոշմեն Խաչի նշանը: Իսլամական ծով ովկիանոսին մէջ Ղպտի Քրիստոնեաներու այս մէկ արարքը (նիւթական և մարմնաւոր) պատճառ դարձած է, որ Ասիութ քաղաքը գոյատեւէ որպէս Քրիստոնեայ բնակավայր...:

Իրենք զիրենք խաչակնքողներ կամ Խաչի մը առջեւ ծնկաչոք աղօթողներ՝ ո՛չ թէ խաչապաշտ են, այլ այդ արարքը և այդ Խաչը Խորհրդանշողին ի յարգանք՝ այդ շօշափելին կը պատուեն:

Ազգեր՝ իրենց երկրին դրօշակը կը սիրեն ու կը յարգեն, ու շատեր նոյնիսկ իրենց դրօշակի պաշտպանութեան համար կը մեռնին:

Այդ դրօշակը յարգողներն ու մեռնողները, միթէ գունաւոր բուրչի՞մը կամ ցնցոտիի՞մը համար կը մեռնին, թէ զայն խորհրդանշող դարաւոր դիւցազնութեան և ազգապահպանումի համար կը նուիրուին:

Հոսանքն ի վար չտարուինք կարգ մը անմիտ և ծայրայեղ բարեկարգիչ կարծուած մոլեռանդներէն: Մեր հաւատքի դարաւոր աւանդութիւնը չփոխանակե՛նք "պնակ մը ոսպի ապուրին" հետ:

Զմոռնանք, որ օտարներու չ՛ըմբռնած ու չհասկցած հաւատքի սրբազան արարողութիւններն էին որ մեզ Քրիստոնեայ պահեցին 17 դարեր: Ոչ թէ բարեկարգենք մեր հաւատքը, այլ իմաստաւորե՛նք զայն: 20-րդ դարու իմացական և համոզիչ եզրաբանութեամբ բացատրե՛նք Քրիստոնէական հաւատքը առանց ուրանալու անոր սրբազան զօրութիւնը:

Չի նմանինք անխոհեմ զաւակներու, որոնք իրենց ծնողքին մահէն ետք աղբաման կը նետեն իրենց ընտանիքը և ազգատոհմը յատկանշող բոլոր յիշատակները և կարասիները որպէս աւելորդ հնամենի գոյքեր...:

Ի՞նչ կը կարծուի ըլլալ Խաչին և խաչակնքելուն իմաստը:

Խաչն ու խաչելութիւնը, հաւատացեալներ և հաւատքի զինուորեալներ պատրաստող անփոխարինելի դարբնոցն է:

Նազովրեցի լուսահանդերձ Քարոզիչը՝Իր Խաչելութեամբ բացաւ Ճանապարհը՝ Կեանքի, հաշտութեան և յաղթանակի:

Ուստի հաւատացեալ մը ինքզինք խաչակնքելով կ՛ուխտէ խաչակից ըլլալ նման իր Տիրոջ, այսինքն լռելեայն կը խոստանայ տառապիլ և հանդուրժել բոլոր իր դէմ եղած զրպարտութիւններուն և հակառակութիւններուն ու նմանիլ Յիսուսի:

Փոխանակ իր իրաւունքը փնտռելու, կը յօժարի ի՛նչ զրկանք բաշել:

Յիսուս Քրիստոս՝ Իր Անձին բոլորանուէր զոհողութեամբ ցոյց տուաւ, որ ճշմարիտ Հերոսը և Բարի Հովիւը՝ Ի՛նչ կը զոհուի, ի՛նչ կը մեռնի և ի՛նչ կը տառապի առանց նահանջի և ընկըրկումի:

Խաչն ու խաչակնքելը՝ հերոսանալ է, տառապի՛լ է, ուրիշներու ցաւին բաժնեկցի՛լ է անվեհեր և աներեր նուիրումով:

Առանց վերոյիշեալ բաղցրահայեաց տեսութեան և խորհըրդազգաց ներհայեցողութեան, ծնրադրել Խաչի մը պատուանդանին կամ յաճախակի խաչակնքել, չէ՞ք խորհիր թէ կը կորսնցէ ծէսին և շարժումին իմաստը ու կը դառնայ պարզ ճեւականութիւն մը:

Որպէս գիտակից և արժանաւոր ժառանգորդները Հայ ցեղին և Քրիստոսի՛ հաւատքին, ըմբռնենք հաւատքի դարաւոր աւանդութիւններու սրբազան արժէքները և զօրութիւնները:

20 դարերու ամբարուած սրբազան համերգներն ու զանոնք խորհրդանշող և յայտնաբանող երեւոյթները:

20-րդ դարու մայրամուտին ջանանք չի կորսնցնել զանոնք:

Գուրգուրանք, խնամենք և իւրացնենք անոնց իմաստը և զօրութիւնը:

Մայիս 17, 1991
Թորոնթօ

*